

TRADICIONALNE DEČJE IGRE

POJAM TRADICIONALNE DEČIJE IGRE

- Tradicionalne dečije igre su integralni deo narodne kulture koja se prenosi sa generacije na generaciju u jednoj društvenoj zajednici. Tradicionalne dečije igre, uspavanke, bajke, dečije pesme, rime (šaljive razbrajalice i rugalice) su deo narodne kulture i dečijeg folklor.
- Kada se kaže folklor misli se na verbalni folklor (zdravice, kletve, načini blagosiljanja, urbane legende, brzalice, jezičke igre), materijalni folklor (razne vrste upotrebnih predmeta, igračke, narodna arhitektura, muzički instrumenti, jela, amuleti) i običajni folklor (tradicionalne proslave, religijska i obredna praksa, magijske radnje, moba, mimika, igre, kola).
- Osnovna funkcija dečijeg folklor je da omogući neformalno obrazovanje i vaspitanje mlađih naraštaja. Tradicionalne dečije igre su važne, jer su deca ne samo prenosiooci, već i aktivni stvaraoci i učesnici kulturne baštine. Uglavnom su zastupljene na selu gde imaju funkciju socijalizacije tj. prilagođavanja dece sredini u kojoj žive.

SAKUPLJANJE I TIPOLOGIJA TRADICIONALNIH DEČJIH IGARA

- Vuk Karadžić, rodonačelnik srpske etnografije i folkloristike je prvi počeo da prikuplja tradicionalne dečje igre.
- Tihomir Đorđević je u delu *Srpske narodne igre* uočio da je teško klasifikovati igre zbog raznih prelaznih oblika. Zato je napravio podelu prema uzrastu igrača na ljudske igre i dečje igre, prema polu na muške i ženske, prema godišnjem dobu na proletnje, letnje, jesenje i zimske igre, prema broju igrača na parne i neparne. Osim toga napravio je podelu na viteške igre, zabavne igre, igre duha, igre za dobit, orske igre.
- U periodu posle Drugog svetskog rata najznačajniji projekat za prikupljanje tradicionalnih dečjih igara je bio međunarodni projekat o tradicionalnim dečjim igrama Svetske organizacije za predškolsko vaspitanje (OMEP) u kome su važnu ulogu imali prof. Ivan Ivić i njegovi saradnici. Ovaj projekat je zaokružen knjigom *Traditional Games and Children of Today* koju je objavio Savez društava psihologa SR Srbije uz podršku UNESCO-a.

TRADICIONALNE DEČIJE IGRE U VOJVODINI

- Tradicionalne dečije igre nisu prisutne samo u Vojvodini, ali ima i specifičnosti koje unose etničke zajednice. U skladu sa podelom Rože Kajoa tradicionalne dečije igre se mogu podelite na dve velike grupe: Igre imitacije i takmičarske igre.
- Igre imitacije su kolektivne igre gde deca imitiranjem stvaraju fiktivni plan koji je odraz njihove svakodnevice. Za psihologe ove igre su igre uloga, stvaralačke , simboličke itd.
- Takmičarske igre su kolektivne igre u kojima se deca takmiče u cilju osvajanja prvog mesta i određene dobiti. Tokom igre deca osećaju uzbuđenje slično nekoj utakmici jer na kraju doživljavaju afirmaciju svoje sredine.
- Ipak, teško je precizno razgraničiti igre na igre imitacije i takmičarske igre, jer ima mnogo pretapanja. Vesna Marjanović je ovu podelu napravila na osnovu sadržaja igre, načina na koji se igra izvodi i njenog krajnjeg cilja. Obe vrste igara se igraju na otvorenom prostoru, u dvorištu, na gumnu, tremu, pašnjaku, livadi i u dvorištima škola i obdaništa. Međutim, ima i onih koje se igraju u zatvorenim prostorima kao sobne igre.

STRUKTURA IGARA

- Struktura igara se sastoji od početne faze-početka igre, zatim se odvija tok igre-razvoj radnje, posle čega sledi završetak igre.
- Početna faza - početak igre
- Na početku igre određuje se ko je počinje, određuju se grupe, ko je u kojoj ulozi). Ima više načina za početak igre:
- „Hvatanjem u štap”. Pobeđuje onaj čija ruka ostane na vrhu štapa bar za tri prsta. Ovako su započinjali svoje igre čobani, a kasnije i deca u varošima i selima.
- „Par”, „umpar”. Jedan uzvikuje par, a drugi treba da podigne obe ruke u vazduh ili umpar da podigne jednu ruku.
- Par- nepar bacanje novčića u vazduh
- Brojalice, razbrajalice
- Tok igre-razvoj radnje
- Završetak igre- Kod igara imitacije završetak igre je vraćanje igračaka prvobitnim vlasnicima, povratak iz fiktivnog u realni plan, a ako su takmičarske igre – ko je pobedio ili bio poražen.

IGRE IMITACIJE

- Ženska deca su obično igrala Igre imitacije porodice i zajednice: Igre mame, kuvanja, pranja veša, hranjenja bebe, kupanja bebe i uspavljivanje bebe se izvode sa lutkama i predmetima koji omogućavaju da se dete uživi u fiktivni plan igre. Lutke su mogle da budu i od priručnog materijala (šapurike, drveta, varjače)
- Igre za mušku decu su bile igre trke sa konjima, automobilima, građenja kuće, farme itd. Obe vrste igračaka su izrađivane u zanatskim radionicama, ali i u domaćinstvima, tako da su se prenosile sa generacije na generaciju.
- Bile su popularne i igre pravljenja kolača od blata u modlama. Ova igra se mogla razviti u igru dućana gde se prodaju kolači.
- Igra „Porodica” se održala do danas. Podele se uloge kao u porodici sa promenjenim imenima uloga, pravi se kuća i daju se zadaci. a ako se ne izvrše onda sledi kazna.
- Igra pozorišta se nekada igrala sa improvizovanom pozornicama i lutkama od različitog materijala. Igrala se u Novom Miloševu, Staroj Pazovi ili Žablju.
- Igre imitacije porodičnih i ličnih obreda: Svadba, Jelečkinje barjačkinje, Laste prolaste, Kolariću paniću...

Igra imitacije primer

VRSTE MUŠKIH TAKMIČARSKIH IGARA

- Muške takmičarske igre mogu se podeliti na muške takmičarske igre bez upotrebe rekvizita i muške takmičarske igre sa upotrebom rekvizita.
- Muška takmičarska igra bez rekvizita je bila trčanje ili trka koja se organizovala kao trka pojedinaca ili u dve grupe. Takmičenje dve grupe je u stvari bila štafetna trka u kojoj kada jedan takmičar prođe kroz cilj startuje sledeći iz njegove grupe. Trke dečaka su i danas ustaljeni deo fizičkog obrazovanja u osnovnim školama.
- Skakanje se kao i druge dečije takmičarske igre odvija tokom tri godišnja doba, osim zime. Dečaci su skakali iz mesta, iz zaleta i u džakovima s tim što ova igra koje spada u takmičarsku igru sa upotrebom rekvizita.
- Trule kobile ili uskoč kobile: igrali su je dečaci stariji od deset godina ili momci iz zabave. Učestvuje od 5-11 igrača. Poželjno je da bude parni broj učesnika igre, a ako je neparan broj, onda onaj koji je najteži uzima ulogu stupca kkoji je neka vrsta sudije tokom igre. Razbrajalica ili dogovor određuje koja grupa zaleže, a koja naskače. Stupac uhvati igrača oko pojasa koji se savio u struku, a onda ostali prave niz. Druga grupa onda naskače.

TRULE KOBILE

VERBALNE IGRE SA REKVIZITIMA I NEVERBALNE SA REKVIZITIMA

- Verbalne igre sa rekvizitima (drvca, štapići, kamenčići, kamenje, džakovi, marame, kape, kukuruz, klikeri itd) traže i poznavanje određenog teksta. Bile su poznate igre „Neka bije, neka bije” koju su igrala i muška i ženska deca. Deca odrede ko će biti „car” koji na parčetu papira zapiše imena učesnika koja ne moraju biti njihova lična imena. Iskopa se rupa u koju se stavi lopta, a onda „car” proziva i onaj ko je prozvan uzima loptu i gađa. „Car” zapisuje ko je pogoden. Ako je neko pogoden 10 puta ispada iz igre.
- Kod neverbalnih igara je akcenat na radnji sa rekvizitom, a ne na tekstu. Bile su poznate igre koje se igraju i danas: Mice, školice, klikiranje: klikeri na vije i na rupu, klis i rvanje ili hrvanje u raznim varijantama.